

Sygn. akt III CK 280/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 maja 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Grzegorz Misiurek

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego
[...]

przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia w Warszawie – L. Oddziałowi
Wojewódzkiemu

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 10 maja 2006 r.,

kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 21 grudnia 2004 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I i przekazuje sprawę w tym
zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2004r. Sąd Okręgowy w L. oddalił powództwo Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego [...] przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia o zasądzenie kwoty 14 614 958,50 zł. z ustawowymi odsetkami tytułem zwrotu wypłaconej przez powoda jego pracownikom ustawowej podwyżki wynagrodzeń. Oddalając powództwo Sąd pierwszej instancji nie obciążył strony powodowej kosztami procesu.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 21 grudnia 2004r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda oraz zażalenie pozwanego od powyższego wyroku i również nie obciążył strony powodowej kosztami postępowania.

Sądy ustaliły, że w latach 2001- 2003 stroną powodową łączyły z L. Regionalną Kasą Chorych (poprzedniczką prawną pozwanego) umowy o udzielanie świadczeń zdrowotnych przysługujących ubezpieczonym w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego. Poczynając od dnia 1 stycznia 2001r. strona powodowa zobowiązana była wypłacić swoim pracownikom podwyżkę wynagrodzeń o przynajmniej 203 zł. miesięcznie, co przewidywał art. 4a ustawy z dnia 19 grudnia 1994r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1995 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.), wprowadzony do tej ustawy przez ustawę nowelizacyjną z dnia 22 grudnia 2000 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 45). Powód wypłacił częściowo przewidziane podwyżki i domagał się od strony pozwanej zwrotu wypłaconych kwot, które zwiększały koszt świadczeń zdrowotnych udzielanych przez niego ubezpieczonym na podstawie umów zawartych z pozwanym. Strona pozwana odmówiła zwrotu wypłaconych kwot jak również renegotjacji zawartych umów, które nie przewidywały zwiększenia należnych stronie powodowej świadczeń ze względu na konieczność wykonania przez nią obowiązku nałożonego przez art. 4a wskazanej wyżej ustawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sądy obu instancji stwierdziły, iż nie ma żadnych podstaw prawnych pozwalających na obciążenie strony pozwanej obowiązkiem zwrotu powodowi kwot podwyżek wynagrodzeń wypłaconych pracownikom. Uznały, że takiej podstawy nie stanowi wskazany wyżej art. 4a

ustawy z dnia 19 grudnia 1994 r., który stanowi źródło roszczeń pracowników w stosunku do pracodawców o wypłatę podwyżki, ale nie nakłada na pozwaną Fundusz obowiązku zwrotu pracodawcom wypłaconych podwyżek. Nie ma także żadnych podstaw, zdaniem Sądów, do przyjęcia, że w związku ze wzrostem wynagrodzeń pracowników służby zdrowia i wzrostem składki ubezpieczeniowej, która wpłynęła do pozwanego Funduszu, powstał dla niego obowiązek renegotjacji kontraktów i podwyższenia stawki za świadczenia, których koszt zwiększył się wraz ze wzrostem wynagrodzeń. Nie ma zatem podstaw do rozważania odpowiedzialności strony pozwanej na gruncie art. 471 k.c. Źródłem zgłoszonego roszczenia o świadczenie nie może być także art. 357(1) k.c. przewidujący jedynie możliwość określenia przez sąd wysokości świadczenia umownego w razie nadzwyczajnej zmiany stosunków.

W kasacji opartej na pierwszej podstawie wskazanej w art. 393(1) k.p.c. obowiązującym do dnia 5 lutego 2005 r., strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 68 ust. 2 Konstytucji RP oraz art. 471 i art. 56 k.c. przez ich niezastosowanie wskazując, że Sąd Apelacyjny pominął, iż zobowiązania dłużnika kontraktowego wynikają także z ustaw i zasad współżycia społecznego. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie kasacji do rozpoznania wskazano także na naruszenie art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. w zw. z art. 56 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy wskazać, że zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U z 2005 r., Nr 13, poz. 98), kasacja strony powodowej wniesiona od wyroku Sądu drugiej instancji wydanego przed wejściem w życie powyższej nowelizacji k.p.c. (przed 6 lutym 2005 r.) podlega rozpoznaniu według przepisów tego kodeksu obowiązujących przed zmianą.

Jak słusznie stwierdziły Sądy obu instancji kwestia źródeł finansowania przewidzianej w art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu wynagrodzeń (...) podwyżki wynagrodzeń pracowników samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz podmiotu zobowiązanego do pokrycia zakładom opieki zdrowotnej wypłaconych pracownikom

należności budziła zasadnicze kontrowersje i wywoływała rozbieżności w judykaturze, w tym także w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniach z dnia 18 grudnia 2002 r. K 43/01 (OTK-A 2002, nr 10, poz. 229) i z dnia 5 kwietnia 2005 r. (OTK-A 2005, nr 4, poz. 43) stwierdzając zgodność z konstytucją omawianego przepisu wskazał jednocześnie na brak prawidłowej regulacji źródeł i podmiotu zobowiązanego do pokrycia wzrostu wynagrodzeń i orzekł, że rozstrzygnięcie o zgodności wskazanego przepisu z konstytucją uwarunkowane jest rozumieniem go jako tworzącego współodpowiedzialność systemu finansów publicznych za jego wykonanie. Współodpowiedzialność tę odniósł do konstytucyjnych (art. 68 Konstytucji RP) obowiązków władzy publicznej w zakresie ochrony zdrowia i wskazał, że środki publiczne, w tym pochodzące ze zwiększonych składek na ubezpieczenie społeczne, powinny być przeznaczone na zapewnienie realizacji obowiązku podwyższenia wynagrodzeń wynikającego z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. Stwierdził, że kasy chorych (poprzedniczki prawne pozwanego Funduszu) będące podmiotami finansów publicznych w zakresie gromadzenia i gospodarowania składkami oraz racjonalnego kształtowania odpłatności za usługi służby zdrowia, zobowiązane są w zakresie swych funkcji do wykonywania postanowień omawianej ustawy.

W ten nurt wykładni art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. wpisało się też orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2005 r. III CK 405/04 (OSNC 2006, nr 2, poz. 36), w którym przyjęto, że wskazany przepis stanowi podstawę prawną także dla roszczeń samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej wobec kas chorych a później Narodowego Funduszu Zdrowia, jako właściwych podmiotów systemu finansów publicznych, o pokrycie wydatków poniesionych na podwyżki wynagrodzeń pracowników w zakresie, w jakim w danych okolicznościach nie można było wymagać ich sfinansowania przez te zakłady z własnych środków.

Inne stanowisko w tym przedmiocie zajął Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 24 września 2003 r. I CK 143/03 (OSNC 2004, nr 11, poz. 179) i z dnia 11 sierpnia 2005 r. V CK 79/05 (nie publ.), w których stwierdził, iż brak podstaw prawnych do obciążania kas chorych, a obecnie Narodowego Funduszu Zdrowia, obowiązkiem zwrotu wydatków samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej na

pokrycie podwyżki wynagrodzeń przewidzianej w art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r., który to przepis nie może stanowić podstawy prawnej takiego roszczenia.

Ostatecznie jednak Sąd Najwyższy rozstrzygając to zagadnienie w uchwale siedmiu sędziów z dnia 30 marca 2006 r. III CZP 130/05 (jeszcze nie publikowanej) stwierdził, że art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu wynagrodzeń (...) stanowi – w związku z art. 56 k.c. – podstawę roszczenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej w stosunku do kasy chorych (Narodowego Funduszu Zdrowia) o zwrot kosztów zwiększonego wynagrodzenia pracowników, jeżeli zakład ten, mimo prawidłowego gospodarowania środkami uzyskanymi na podstawie umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, nie mógł tych kosztów pokryć w całości lub w części.

Sąd Najwyższy wskazał między innymi, że na kasach chorych, jako na instytucji finansów publicznych dysponującej i gospodarującej środkami uzyskanymi ze składek na ubezpieczenie społeczne, ciążył obowiązek takiego kształtowania kontraktów zawieranych z publicznymi zakładami opieki zdrowotnej, by umożliwiły one realizację świadczeń zdrowotnych i nie podważały ekonomicznych podstaw funkcjonowania tych instytucji. Natura umownego stosunku zobowiązaniowego wymaga od obu podmiotów kształtowania i realizowania umowy w taki sposób, by uwzględnione zostały także skutki nakładanych na jeden z podmiotów obowiązków ustawowych. Skoro wynagrodzenie za pracę, o którym mowa w art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r., stanowi także koszt wykonania świadczeń opieki zdrowotnej określonych w umowach samodzielnym publicznych zespołów opieki zdrowotnej zawieranych z kasami chorych (Narodowym Funduszem Zdrowia), to umowy te powinny zostać zmodyfikowane po wejściu w życie omawianego przepisu w taki sposób, by uwzględniały nałożony na s.p.z.o.z. obowiązek podwyższenia wynagrodzeń zwiększający koszt świadczeń zamówionych przez kasę. Wymaga tego art. 56 k.c., w myśl którego czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, zasad współżycia społecznego i ustalonych zwyczajów. Włączenie do systemu prawnego przepisu art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. i wynikającego zeń obciążenia dla publicznych z.o.z. powoduje konieczność włączenia go także do stosunku zobowiązaniowego stron o udzielenie świadczeń zdrowotnych, co prowadzi do istotnej modyfikacji tego

stosunku a konkretnie do rozszerzenia zobowiązania do finansowania tych świadczeń.

Sąd Najwyższy podkreślił jednak, że art. 4a, który spowodował jednorazowy wzrost wynagrodzenia i kosztów świadczeń medycznych, nie podważył zasady samofinansowania się publicznych zakładów opieki zdrowotnej i, jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, zamiarem ustawodawcy było obciążenie obu podmiotów umów wydatkami związanymi z jego wprowadzeniem. Zatem zakłady opieki zdrowotnej powinny wykorzystać wszystkie dostępne środki na realizację obowiązku wprowadzonego omawianym przepisem, zaś kasy chorych (Narodowy Fundusz Zdrowia) obowiązane są do pokrycia wydatków na podwyżki wynagrodzeń pracowników jedynie w takim zakresie, w jakim w danych okolicznościach nie można było wymagać sfinansowania ich przez s.p.z.o.z, przy zachowaniu przez nie wszelkich zasad prawidłowego gospodarowania otrzymywanymi środkami publicznymi.

Podzielając powyższe stanowisko zajęte w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego stwierdzić trzeba skuteczność zarzutów kasacyjnych, co prowadzi do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 393(13) § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 393(19) k.p.c.).